

A hónap száma:
Szepsi város 1345-ben vált
szabad királyi várossá.

Číslo mesiaca:
Moldava nad Bodvou sa stala slobodným
kráľovským mestom v roku 1345.

Szepsi Színes

MOLDAVSKÉ FAREBNÉ

Megjelenik negyedévente | Vychádza štvrťročne

Ingyenes | Zdarma

2024. december | X. évfolyam | 4.szám

December 2024 | X. ročník | 4.číslo

Fotó | Foto: Lukács Ronald Lukács

Milí čitatelia,

Koledy ako „Rolničky, rolničky“, v repertoári vianočných programov detí a vnúčať sa pomaly stávajú spomienkou. Dúfame, že najkrajšie sviatky roka ste prežili v pokoji pri spoločných rodinných chvíľach a radostnej oslave narodenia Krista.

Tieto myšlienky môžu vyznievať ako kliše, ale ak sa nad tým zamyslíme, toto je v podstate jediné obdobie, kedy môžeme trochu uniknúť ruchu všedných dní a nerušene sa odobrať do skutočne príjemného prostredia, ktoré si tvoríme podľa našich predstáv. Začiatkom nového roka si robíme nové plány, stanovujeme si nové ciele, čo by sme mohli robiť lepšie, prečo budeme pracovať každý deň.

V tomto čísle Moldavského farebného sa Ján Csala podelí o novinky v prípade Františka Rigóa, ktorý kedysi zastával funkciu policajného náčelníka mestskej polície. Poslanci mestského zastupiteľstva sumarizujú prácu, ktorú vykonali. Predsedu Maďarskej aliancie Lászlóa Gubíka sa pýtame na priority obnovenej strany. Zoltán Zsupcsan analyzuje predvianočné nákupné zvyky a Peter Halász pokračuje v odkrývaní histórie verejného cintorína v Moldave.

V mene našej redakcie ďakujem našim čitateľom za ich priazeň počas roka 2024, pokračujeme aj v roku 2025.

Monika Iván Subovics, zodpovedný redaktor

Kedves Olvasóink!

„Kis karácsony, nagy karácsony“ – lassan már csak emlék a gyerekek, unokák karácsonyi műsorának a repertoárja. Reméljük, az év legszebb ünnepe a közös családi pillanatok békés megélésének, Krisztus születése örömteli megünneplésének jegyében telt.

Talán sablonosnak hangzanak ezek a gondolatok, de ha jobban belegondolunk, jóformán ez az egyetlen időszak, amikor elmenekülhetünk kicsit a mindennapok zaja elől, és zavartalanul visszavonulhatunk egy valóban meghitt környezetbe – amennyiben kialakítjuk magunknak azt. Az új év kapujában új terveket szövünk, új célokat állítunk magunk elé, mit csinálhatunk majd jobban, miért fogunk dolgozni nap mint nap.

Lapunk e kiadásában Csala János új fejleményeket oszt meg a városi rendőrség rendőrfőnöki tisztségét egykor betöltő Rigó Ferenc ügyéről. A városi képviselő-testület tagjai összefoglalják az elvégzett munkájukat. Gubík Lászlót, a Magyar Szövetség elnökét arról kérdeztük, milyen prioritásokat határoztak meg a megújult párt számára. Zsupcsan Zoltán a karácsony előtt tapasztalható vásárlási szokásokat elemzi, Halász Péter pedig folytatja a szepsi köztemető történetét.

Szerkesztőségünk nevében köszönöm, hogy Olvasóink 2024-ben velünk tartottak. Tegyenek így 2025-ben is.

Iván Subovics Monika, felelős szerkesztő

3-4

Ki áll a városi rendőrség élén?
Kto stojí na čele mestskej polície?

5-7

Önkormányzati szemle
Samosprávny obzor

6

Gubík László: A cél, hogy a felvidékiek büszkék legyenek a Magyar Szövetségre
László Gubík: Cieľom je, aby ľudia z Južného Slovenska boli hrdí na Maďarskú alianciu

Gubík László: A cél, hogy a felvidékiek büszkék legyenek a Magyar Szövetségre

Gubík Lászlót szeptember 28-án választották a Magyar Szövetség elnökévé. Az elmúlt években a Via Nova ICS elnökéként, a SZAKC – Szövetség a Közös Célokért polgári társulás elnökéként, valamint az Esterházy Akadémia megalapítójaként és fenntartójaként tevékenykedett.

Mit tartasz eddigi pályafutásod legjelenebb eredményeinek?

Azt a civil világot, amelyet az elmúlt, csaknem másfél évtized alatt sikerült felépítenünk. Az állampolgársági ügy árnyékában a társadalmi önszerveződés volt számomra az a te-

vékenység, ahol hasznossá tehettem magam. A vianovás ifjúsági munka rengeteg tanulsággal és hasznos tapasztalattal járt. Ebből a csapatból mára többen vezető tisztségben vannak a közéletben, legyen az önkormányzati képviselőség, polgármesterség, vállalkozói vagy tudományos pálya, illetve maga a párt elnöksége. A Léva-Szepi meccsetek a Felvidéki Labdarúgó Bajnokság döntőiben pedig azt hiszem, sosem felejtjük el.

Az Esterházy Akadémiát saját gyermekemnek tekintem. A martosi közéleti utánpótlásképzés olyan fiatalokat termel ki a felvidéki intézményrendszer számára, akiknek a szívük és az eszük is a helyén van. Örülök, hogy a Bódva-völgyéből is van növendékünk!

Harmadikként hadd említsem meg a Szövetség a Közös Célokért keresztény-szociális munkáját, amely a kis közösségekre, a vidékre és a társadalom peremén élőkre fókuszál, tehát olyan rétegekre, akiket már sokan elfelednének, mi mégis felkaroljuk őket.

Mi az, amit a következő években elvárhatnak tőled a Felvidéken élők?

A magyarlakta járások lakóinak – legyenek magyarok vagy szlovákok – meghatározó élményük a magukra hagyottság. Zömmel

a rendszerváltoztatás vesztesei népesítik be ezt a területet. A korszakváltás és a Felvidék first azt is jelenti, hogy a párt elsősorban nem önmagával akar foglalkozni, hanem konkrét ügyek mentén az emberek mindennapi problémáival. Valahol egy kórházat kell megmenteni, máshol egy kisiskolát. Itt az anyanyelvünk használatáért kell megküzdeni, amott az önkormányzataink finanszírozásáért. Ez a mi dolgunk, más helyettünk úgyse teszi meg.

Mik a Magyar Szövetség kiemelt prioritásai a következő parlamenti választásig?

Egységpártot építünk, ennek pedig ideológiai szérszálhasogatás és felesleges veszekedések helyett integrálódás jellegűnek kell lennie. Rengeteg elvégzetlen munka maradt ránk az elmúlt évtizedekből, és van mit behoznunk ahhoz, hogy visszajussunk a szlovákiai politika A ligájába. Közvélemény-kutatásokra épülő profi agytrószta, a párt üzeneteit a háztartásokba eljuttató önkéntes háló, szakmai kabinetrendszer, önkormányzatokat kelettől nyugatig összekötő érdekvédelmi társulás, csak hogy a legszükségesebb teendőket említsem. Olyan Szövetséget képzelek el, amelyre büszkék a felvidéki magyar emberek, és a magukénak érzik!

-sm-

László Gubík: Cielom je, aby ľudia z Južného Slovenska boli hrdí na Maďarskú alianciu

László Gubík bol 28. septembra zvolený za predsedu Maďarskej aliancie. V posledných rokoch pôsobil ako predseda mládežníckej organizácie Via Nova, ako predseda občianskeho združenia SZAKC – Združenie za spoločné ciele a ako zakladateľ a udržiavateľ Akadémie Esterházyho.

Čo považuješ za najvýznamnejšie úspechy Tvojej doterajšej kariéry?

Civilný svet, ktorý sa nám podarilo vybudovať za posledné desaťročie a pol. V tieni kauzy o občianstve bola pre mňa sociálna sebaorganizácia činnosťou, pri ktorej som mohol byť užitočný.

Práca s mládežou vo Via Nove so sebou priniesla množstvo lekcí a užitočných skúseností. Viacerí ľudia z tohto tímu sú dnes vo vedúcich pozíciách vo verejnom živote, či už ide o zástupcov samosprávy, starostov, podnikateľskú či vedeckú kariéru, alebo samotné predsedníctvo strany. Myslím si, že nikdy nezabudneme na zápasy Levice-Moldava vo finále Futbalových majstrovstiev Južného Slovenska.

Akadémiu Esterházyho považujem za svoje dieťa. Vzdelávanie pre verejný život v Martovciach vyškolí mladých ľudí pre inštitucionálny

system Južného Slovenska, ktorých srdcia a myseľ sú na správnom mieste. Som rád, že máme študentov aj z údolia Bodvy!

Do tretice mi dovoľte spomenúť kresťansko-sociálnu prácu Združenia za spoločné ciele, ktoré sa zameriava na malé komunity, vidiek a ľudí žijúcich na okraji spoločnosti, teda skupiny, na ktoré mnohí zabúdajú, ale my ich podporujeme.

Čo od Teba môžu očakávať ľudia žijúci na Južnom Slovensku v najbližších rokoch?

Rozhodujúca skúsenosť obyvateľov okresov obývaných Maďarmi – či už sú to Maďari alebo Slováci – je opustenosť. Túto oblasť obývajú porazení zo zmeny režimu. Zmena éry a Felvidék First v prvom rade znamenajú aj to, že strana sa nechce primárne zaoberať sama so sebou ale skôr každodennými problémami ľudí po konkrétnych témach. Niekde treba zachrániť nemocnicu, inde malú školu. Tu musíme bojovať o právo používania materinského jazyka, tam o financovanie našich samospráv. Toto je naša práca, nikto iný to za nás neurobí.

Aké sú hlavné priority Maďarskej aliancie do najbližších parlamentných volieb?

Budujeme stranu jednoty a tá by mala byť integrujúca, bez ideologického štiepenia a zbytočných hádok. Z uplynulých desaťročí nám zostalo veľa nedokončených vecí a máme čo robiť, aby sme sa vrátili do ligy A slovenskej politiky. Profesionálny think-tank založený na prieskumoch verejnej mienky, dobrovoľnícka sieť doručujúca posolstvo strany do domácností, profesionálny kabinetný systém, združenie na ochranu záujmov spájajúce samosprávy z Východu na Západ, len aby sme spomenuli tie najnutnejšie úlohy. Predstavujem si Alianciu, na ktorú sú maďarskí ľudia z Južného Slovenska hrdí a cítia, že k nej patria!

Samosprávny obzor

V poslednom štvrťroku 2024 bolo do začiatku decembra päť samosprávnych zasadnutí, posledné bolo 16. decembra.

Ústrednou témou septembrového zasadnutia bola bezpečnosť mesta. Samospráva vyčlenila na bezpečnosť 673 005 eur, čo je 4,78 % rozpočtu. V súčasnosti pri 15-člennom zbore mestskej polície pôsobí 12 príslušníkov MOaPS a 5 pozorovateľov. V meste je v prevádzke 26 kamier, no plánuje sa aj inštalácia ďalších kamier.

V súvislosti s bezpečnosťou však čelíme niekoľkým výzvam:

1. Nedostatok štátnych dotácií na posilnenie bezpečnosti,
2. sociálne vylúčenie, chudoba, vandalizmus, drogová problematika, prostitúcia mladistvých a pod.
3. mierny trest za priestupky a zníženie sankcií za drobné krádeže.

Zároveň žiadame obyvateľov, aby svoje problémy nezdialovali na sociálnych sieťach, ale aby ich oficiálne nahlásili mestskej alebo štátnej polícii. Ďalším bodom programu bolo odstúpenie náčelníka mestskej polície. Podľa Michala Gamrátha sa bezpečnosť mesta od jeho vymenovania vyvíjala správnym smerom, priestupky boli zvládnuté a štatistiky kriminality donedáv-

na nezaznamenali nárast. V období COVIDU sa však kriminalita zvýšila a polícia trávi väčšinu času dokumentovaním krádeží v nákupných centrách, pričom na prevenciu zostáva len málo zdrojov. Michal Gamráth sa domnieva, že nárast kriminality sa netýka len Moldavy ale aj väčšiny miest východného Slovenska. Demisiu podal s účinnosťou od 1. novembra. V septembri sa v tejto veci nerozhodlo.

V októbri sme museli opäť rokovať o odstúpení, pretože Karol Gazdík sa vzdal funkcie k 30.9.2024. Bol poverený vedením Sociálneho podniku mesta Moldava nad Bodvou. Rozhodnutie o jeho odstúpení bolo potrebné prijať, aby bolo mesto oprávnené vybavovať faktúry a platby. Jeho miesto do uzávierky tohto vydania neuzajal náhradník. O tejto záležitosti bude v najbližšom čase informovať hlavný kontrolór mesta.

Ďalšie body programu sa týkali všeobecných tém, kontrol, správ a stanovenia cieľov pre budúce projekty.

Koncom októbra bolo hlavnou témou odstúpenie náčelníka mestskej polície. Tentoraz sa však ústrednou témou stal aj prípad starého šéfa polície, pretože František Rigó vyhral súd s mestom, a tak má právo obsadiť svoju

starú funkciu. Na zasadnutí samosprávy zaznel návrh, aby primátor poskytol Františkovi Rigóvi možnosť pracovať vo funkcii náčelníka meststskej polície, keďže rozsudok Okresného súdu Košice-okolie č. 16Cpr/2/2016 zo dňa 23.10.2019, ktorý bol potvrdený aj rozsudkom Krajského súdu Košice č. 2Copr/5/2020 zo dňa 13.05.2021 zistil, že jeho pracovný pomer je ukončený neplatne a naďalej trvá. Toto rozhodnutie primátor vetoval, čo opäť schválili poslanci na ďalšom rokovaní potrebnou väčšinou. Michal Gamráth medzitým svoju výpoveď stiahol.

Dôležitou témou bolo aj riešenie otázky futbalového štadióna. Od budúceho roka by majiteľ zdvihol mesačný nájom ihriska na 5000 eur + DPH zo súčasných 1800 eur. Dohodli sme sa, že mesto bude so súčasným vlastníkom pokračovať v rokovaní o prípadnej kúpe.

Dúfame, že sa dohodneme na prijateľnej sume a z kúpnej ceny bude možné odpočítať mesačné nájomné. Veríme, že futbalové ihriská budú pre športovcov a mesto zabezpečené aj v roku 2025!

So zastupiteľským zborom prajeme všetkým veľa síl, pevné zdravie a šťastný nový rok plný úspechov!

Tamás Elek

Financie jednoducho - Predvianočné nákupné trendy: stret tradícií a moderných trendov

Vianočné obdobie je o rodinných stretnutiach a sviatočnej atmosfére, ale aj o nákupnej horúčke. Obdobie sviatkov prináša nie len vysokú návštevnosť obchodov, odhaľuje aj hlbšie vrstvy nákupných zvyklostí ľudí, v ktorých sa mieša úcta k tradíciám a vplyv modernej konzumnej kultúry.

Darčkami na jednej strane vyjadrujeme lásku k svojim blízkym, no často nimi chceme naplniť aj spoločenské očakávania. Väčšina ľudí začína hľadať ideálny darček už koncom novembra. Medzi najobľúbenejšie produkty patrí elektronika, hračky, knihy a kozmetika.

Stále viac ľudí hľadá jedinečné, personalizované produkty, ručné práce alebo služby, ktoré poskytujú zážitok (napr. wellness víkendy, vstupenky do divadla). Tento trend ukazuje, že ľudia čoraz viac uprednostňujú nezabudnuteľné chvíle pred hmotnými statkami.

V posledných rokoch nabralo na sile aj online nakupovanie. V predvianočnom období obraty elektronických obchodov lámu rekordy. Ľudia sa rozhodujú nakupovať online z dôvodu pohodlia, ako aj kvôli možnostiam, ktoré ponúkajú stránky na porovnanie cien produktov. Okrem online nakupovania sa čoraz viac pozornosti venuje aj environmentálnemu povedomiu, napríklad mnohí spotrebiteľia už

hľadajú internetové obchody, ktoré ponúkajú lokálne produkty s udržateľným balením.

Napriek dominancii moderných nákupných trendov sú tradičné vianočné trhy stále veľmi obľúbené, keďže sa s nimi spája nie len nákup darčkov k sviatkom, ale aj spoločenské zážitky. Dopyt po remeselných výrobkoch, miestnych špecialitách, perničkách, varenom víne a domáciach syroch sa každým rokom zvyšuje.

Vianoce sú pre mnohé slovenské domácnosti vážnou finančnou výzvou. Na financovanie dar-

čekov a vianočných výdavkov veľa ľudí využije kreditné karty, obchodné úvery či úvery na voľné použitie. Treba zdôrazniť, že na obdobie sviatkov by sme sa mali snažiť vedome a vopred pripraviť a dary nefinancovať pôžičkami, splátky totiž potom budeme splácať ešte dlhé roky. Dbajme na to, aby toto obdobie nemalo mimoriadny význam len pre obchody a banky, ale aj pre ľudí: Vianoce sú skvelou príležitosťou, ako si vzájomne prejaviť lásku a vďačnosť.

Zoltán Zsupcsan,
šéfredaktor portálu *pénzügy.sk*

Visszapillantó - A TEMETŐ REJTÉLYEI ÉS TÖRTÉNETEI 2. rész

A szepsi köztemető délnyugati sarka egy alig észrevehető kis dombot formál. Ez tulajdonképpen a „kolera domb”. Szepsiben ugyanis két ún. koleratemető volt. A két pusztító járvány eltemetett áldozatainak helye mára már alig ismert, elfeledett. A járványok idejét viszont jól ismerjük. A nagyobb 1831-es járvány a híresebb, ismertebb. Ennek a járványnak az áldozatait temették a fent említett kolera dombra. A másik, későbbi járvány 1872-73-ban volt, de ezt előre jelezték és felkészülten várták. Az áldozatok száma Szepsiben így is 34 volt. Az elhunytakat a „Sor-patak”, avagy a „Patak-sor”, a Szepsiből a Szent László-forráshoz vezető gyalogút pallójánál, szepsi oldalának északi domb-partján temették el külön sírokban. Ezek a sírhantok a 20. század harmincas éveinek elején még láthatóak voltak.

Visszatérve az 1831-es járványhoz – a kolera dombra fél évszázad után újra elkezdtek temetkezni. Ezen a helyen ma több 19. századi sírhelyet is találunk. Ezek közül figyelemre méltó Ardényi Jozefa sírköve, ám a mai témánk a Bartalos család feketemárvány sírköve.

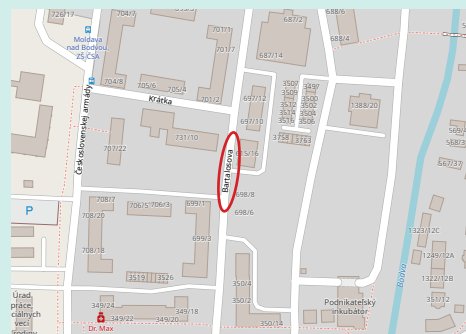
A Bartalos család régi nemesi familia. Tagjai között volt orvos, ügyvéd, ügyész, szolgabíró és pap-régész is. Érdekes, hogy a három utolsó, és nálunk leghíresebb tagjai közül éppen a legfiatalabb, Béla hunyt el a legkorábban és a középső fiú – János a legkésőbb. Így is szerepel a feketemárvány síroszlop feliratán is:

„bogyai Bartalos János (1847–1931) és családja”. De kik is voltak ezek a városunkban fontos szerepet betöltő emberek? Béla szepsi városi képviselő, városi ügyész, majd szolgabíró volt. Az ő érdeme, hogy az addig dimbes-dombos szepsi központi részét kiegyenesítette, a sok nagy pocsolját felszámoltatta. A temető rendezésére 50-50 forintot hagyott végrendeletében. Emlékére a város 1881-ben a későbbi járásbírósi épület melletti kis közt róla nevezte el. Ez később megváltozott, ma a Bódva nyugati partján húzódó egyik utca viseli a Bartalos utca nevet.

Gyula, a legidősebb fiú, (*1839. június 15-én Szepsiben), nagyon színes egyéniség volt. Tanulmányait Rozsnyón, Egerben, majd Rómában (1871-től) végezte. 1861-ben szentelték pappá. A Vatikánban azonban nemcsak teológiát tanult, hanem antik régészetet is. Hasonlóan alakult életpályája is. Volt káplán (Hevesen), plébános (Markazon), hitoktató (Egerben), az angol kisasszonyok (női szerzetesrend) gyóntatója Egerben, régész, ásatásvezető Szabolcs-Heves-, Borsod és Abauj-vármegyékben. Behatóan foglalkozott az ún. kaptárkövekkel. Megfordult Nyíregyháza környékén is, mint régész. Tudósított Itáliából az Etna kitöréséről. Volt műgyűjtő, adományaival megalapozta az egri líceum múzeumi gyűjteményét, tudományos könyveket írt. Egerben hunyt el 1923. december 24-én és az ottani „Hatvani temetőben” temették el. Sírhelye a mai napig megtalálható. Eger városában utcát neveztek el róla.

-ha-

Pohľady do minulosti - ZÁHADY A PRÍHODY MOLDAVSKÉHO CINTORÍNA – 2. časť

Juhovýchodná časť moldavského verejného cintorína ukrýva skromný, sotva viditeľný malý kopček. Ide o zvyšok cholerového pohrebiska z roku 1831. V Moldave boli dva cholerové pohrebiská. Prvé spomínané je viac známe, lebo obeťou vtedajšej epidémie sa stalo oveľa viac obyvateľov ako za druhej epidémie v rokoch 1871-72. Vtedy zomrelo 34 obyvateľov, ktorých pochovali jednotlivito na ľavej strane riečky „Patak-sor”, na severnom úbočí, pri lávke na ceste vedúcej z Moldavy k vyvieracke Sv. Ladislava v debradskom chotári. Obetí bolo relatívne málo, lebo na príchod epidémie úrady vopred upozornili a učinili mnoho ochranných opatrení. Hrobové miesta na kopci boli začiatkom tridsiatych rokov 20. storočia ešte pomerne dobre viditeľné.

Vráťme sa ale k veľkej epidémii v roku 1831. Na tomto mieste začali po vyše polstoročia nanovo pochovávať. Z týchto hrobov je najvýznamnejší náhrobný kameň Jozefíny Ardényi(-ovej), ale o nej budeme písať v ďalších častiach seriálu.

Rodina Bartalosovcov (Bartalos – čítaj Bartaloš) je stará šľachtická rodina. V jej moldavskej vetve nachádzame lekára, právnikov, slúžneho ale aj kňaza-archeológa. Zaujímavé je, že spomedzi posledných troch významných predstaviteľov rodiny, bratov, ako prvý zomrel z nich najmladší Béla, a ako posledný prostredný z bratov, János. Tak je to uvedené aj na čiernom mramorovom náhrobnom stĺpe – „bogyai Bartalos János (1847–1931) és családja” – bogyai Bartalos János a jeho rodina. Kto však boli bratia Bartalosovci? Béla bol metským poslancom, mestským prokurátorom a neskôr slúžnym. Zaslúžil sa o vyrovnanie hrboľatej Hlavnej ulice, dal odstrániť hlboké kaluže a priehlbiny v meste. Na úpravu verejného cintorína v závetve venoval 50 – 50 forintov. Po smrti na jeho pamiatku mesto v roku 1881 pomenovalo uličku pri dnešnej budove ZUŠ. Tá sa neskôr viackrát premenovalo a jeho meno dnes nesie dlhšia ulica na západnej časti rieky Bodva.

Najstarší z bratov Gyula (* 15. 6. 1839 v Moldave nad Bodvou) bol veľmi zaujímavou osob-

nosťou. Po strednej škole v Rožňave vyštudoval teológiu v Jágri. Za kňaza ho vysvätili v roku 1861. Od roku 1871 pokračoval v štúdiách v Ríme, kde okrem teológie vyštudoval aj antickú archeológiu.

Rovnako zaujímavý bol aj jeho ďalší život. Bol káplánom v obci Heves, farárom v obci Markaz, katechétom v Jágri, neskôr tiež tam spovedníkom rádu anglických panien, bol aj archeológom a vedúcim výskumu v župách Szabolcs, Heves, Borsod a Abov, ale aj v okolí mesta Nyíregyháza. Zaujímal sa o kamenné výtvy, záhadné otvory v skalách v týchto oblastiach. Počas pobytu v Taliansku zasielal do novín reportáže o vtedy aktívnej sopke Etna. Bol vášnivým zberačom starých pamiatok a nálezov, ktoré potom venoval lýceu v Jágri, čím vytvoril základ tejto múzejnej zbierky. Zomrel v Jágri (Eger), 24. decembra 1923 a je pochovaný na tamojšom cintoríne „Hatvani”. Jeho hrob je dodnes zachovaný. Mesto po ňom pomenovalo jednu dlhšiu ulicu.

-ha-